

№ 132.

Kalendarzyk tygodniowy:

Sr. św. Onufrego.
Czw. św. Antoniego.
Piąt. Serca Jezusowego.
Sob. św. Wita i Modesta.
Niedz. św. Benona W.
Pon. św. Jolenty W.
Wt. św. Marka.

Wschód słońca godz. 3 m. 40
Zachód słońca godz. 8 m. 19
Dług. dnia godz. 16 m. 39
Przybyło d. godz. 9 m. 06

CENA PRENUMERATY:

W ŁÓDZI:

Rocznie rb. 6 k. —
Półrocznie „ 3 „ —
Kwartalnie „ 1 „ 50
Miesięczn. „ „ 50

Odnoszenie 10 k. m.
Egz. pojedynczy 3 k.

Z przesyłką pocztową:

Rocznie rb. 7 kop. 40
Półrocznie „ 5 „ 70
Zagranicą:
Miesięcznie rb. 1 kop. 10

Redakcja

w Łodzi

ul. Przejazd № 8.
Telefonu № 593.

ROZWOJ

dziennik polityczny, przemysłowy, społeczny i literacki, ilustrowany.

Sroda, dnia 12 czerwca 1912 roku.

Kantoryi własny w Warszawie, ul. Hoża № 32, w Pabianicach u p. Teodora Minke
w Zgierzu, w aptece p. Patka.

CENA OGŁOSZEN: Nadesłane przed tekstem 50 kop. za wiersz petitowy. Zwyczajne ogłoszenia za tekstem po 7 kop. za wiersz nonparelowy lub jego miejsce. Małe ogłoszenia po 2 kop. od wyrazu (dla poszukujących pracy po 1¹/₂ kop.). Najmniejsze ogłoszenie 20 kop. Reklamy i nekrologi po 20 kop. za wiersz petitowy. Za dołączenie prospektów 6 rub. od tysiąca egzemplarzy. Artykuły bez oznaczenia honorarium Redakcja uważa za bezpłatne; rękopisów drobnych nie zwraca. Ogłoszenia w tekście 1 rub. za wiersz petitowy.

Redaktor lub jego zastępca przyjmują interesantów codziennie, z wyjątkiem dni świątecznych, od godziny 3—4-ej po południu.

**OLA UŁATWIENIA STOSOWANIA
POPULARNEGO FRANCUSKIEGO
ŚRODKA NA ZATWARDZENIE
SPRZEDAJEMY MAŁE PUDEŁKA**

20
PIGULEK

**GASCARA
MIDY.**

50
KOP

2 Pigulek wieczorem przed kolacją
pudełko także również jak i większe po 50 pigulek
znajdują się we wszystkich aptekach i składach aptecznych.

929

Lecznica chorób skórnych i wenerycznych

D-rów Falka, Golca i Jelnickiego

ulica Wólczańska № 36. — Telefonu 14-81.

Dla chorych stałych (oddzielne pokoje i ogólne sale) i przy-
odrodn. (Porada 60 kop.—Godz. przyjęć od 8—9 rano,
11¹/₂—1¹/₂ w południe i 7¹/₂—8¹/₂ wieczorem, w nie-
dziele i święta od 8—10 rano i od 12¹/₂—1¹/₂ po połud.
Roentgen, leczenie światłem i elektrycznością. — Badanie
krwi przy syfilisie. 143

KURSY HANDLOWE

Koncesya W. Kujawskiego
pod kierunkiem

STANISŁAWA LIPIŃSKIEGO

ul. PIOTRKOWSKA № 157.

Telefon 858.

Programy i warunki do nabycia w księgarniach po 5 kop.

Piosnka wujaszka.

Kogo kolka w boku kole,
Kto w żołądku cierpi bóle,
Kogo ciężka astma dusi,
Łab się ciągłym kaszlem ksztusi,
Kto ma z zdrowiem wieczne chryje,
Niech Szustowa koniak pije.

1283

Przemysł Królestwa.

Referentami przemysłu Królestwa na zjeździe
prawników i ekonomistów mieli być — pisze p.
Wł. Studnicki w „Gońcu wieczor.” — pp. Ko-
szutski i Grotowski. Obaj nie przybyli na zjazd.
P. Grotowski nadesłał swój referat, w referacie
p. Chwałewika były pewne dane o przemyśle
Królestwa, w tym przedmiocie referował p. Kemp-
ner i zabierał głos kilka osób.

Referat p. Grotowskiego, nadesłany na zjazd,
miał na celu dać zarys rozwoju przemysłu pol-
skiego, oraz krytykę odnośnej literatury. Z obu
zadań nie wywiązał się referent należycie.

W przeglądzie literatury przecenia słabą książ-
kę p. Woblyja „Oczerki po historii przemysłow-
ności Carstwa Polskawa”, książkę, będącą kom-

pilacyą Korzona „Wewnętrznych dziejów”, St.
Grabskiego „Rozwój myśli ekonomicznej pol-
skiej” i kilku dokumentów archiwalnych.

Woblyja, a za nim p. Grotowski, nie docenia-
ją znaczenia Księstwa Warszawskiego dla nasze-
go ekonomicznego rozwoju. Tymczasem konsty-
tucya Księstwa z pamiętnym paragrafem „znosi
się niewola”, uczyniła z nas społeczeństwo no-
wożytnie, do przemysłowego rozwoju zdolne.
Wywołało to zmobilizowanie ludności i stworzyło
proletariat fabryczny. Królestwo Polskie z okre-
su od 1815 do 1831 r. realizowało tylko plany
opracowane i zapoczątkowane za czasów księ-
stwa. Samo naprężenie sił militarnych, jakich
wymagało Księstwo, zmuszało je do polityki
uprzemysłowienia dla podźwignięcia finansów
państewka, które dążyło do tego, aby stać się
wielkim państwem.

Po Królestwie Polskiem z okresu od 1815
do 1831, pozostaje jako jego puścizna — Bank
Polski, zniesiony w 1889 r. Lecz nawet w okresie
w którym, wedle słów namiestnika Paskiewicza,
Bank ów był głównym motorem gospodarczego
życia kraju, od 1830 do 1866, rozwój gospo-
darczy i przyrost ludnościowy Królestwa Pol-
skiego był dwa razy słabszy, niż w uprzednim
okresie.

Co było siłą motorową dla przemysłowego
rozwoju Królestwa w ostatnim pięćdziesięciole-
ciu? Odpowiedzi zadowalającej na to pytanie nie
spotykamy u p. Grotowskiego.

Tu w pierwszym rzędzie spotykamy znaczny
przyrost ludności po uwłaszczeniu włościan, ja-
ko skutek uwłaszczenia (w różnych prowincjach
państwa rosyjskiego przyrost naturalny ludności
w ciągu pierwszych 20 lat po uwłaszczeniu, od-
powiadał warunkom uwłaszczenia), szło z tem
w parze rozszerzenie się rynku wewnętrznego i
wzrastająca wciąż podaż rąk roboczych. Budowa
kolei, łączących Królestwo z Cesarstwem, uła-
wia pozyskiwanie jego rynków.

W 1877 r., wskutek upadku kursu rubla ro-
syjskiego rząd zaprowadza opłatę celną w zło-
cie; równało się to podniesieniu ceł o kilkadzie-
siąt procent. Fakt ten wywołuje przenoszenie
niektórych niemieckich fabryk, produkujących dla
Rosyi do Królestwa, w obręb granic celnych
państwa rosyjskiego.

Następnie w okresie od 1889 do 1894 r. znacz-
ną ilość żydów z Rosyi wydalono, jako miesz-
kających wbrew przepisom.

Żydzi ci trudnili się tam handlem, znali wschod-
nie rynki, po przybyciu do Królestwa pootwie-
rali fabryki, przystosowane do tych rynków, wy-
magających tanich, chociażby lichych produktów.

Był to czynnik wzmożenia importu z Króle-
stwa, ale nie wpłynął dodatnio na trwałość
przemysłowego rozwoju kraju. Marka Królestwa
na rynkach rosyjskich, jako wyrobów pierwszej
klasy, została zepsuta. Produkcya, obliczona
przedewszystkiem na taniocść bez względu na ja-
kość, idzie w parze z wielkim wysiłkiem sił ro-
boczych, z niedbałością o jakość robotnika. Po-
wyżej wskazane dwie okoliczności przemysłowe-

go rozwoju Królestwa wykazują, że działały
tu przedewszystkiem okoliczności przypadkowe,
że wywierały wpływ na stosunki przemysłowe
kraju zarządzenia, które były wydawane w cał-
kiem innym celu, a bynajmniej nie brały pod
uwagę interesów Królestwa.

Schulze-Gaewaernitz w swych „Volkswirt-
schaftliche Studien aus Rusland”, wykazał, że po-
lityka celna Rosyi częstokroć sprzeciwia się inte-
resom Królestwa. Naprzykład, Królestwo nie po-
siada koksującego się węgla, musi go sprowadzać
ze Szląska i opłacać do od tegoż węgla. Baweł-
na sprowadzona przez Niemcy, lub morzem, jest
używana w produkcji Królestwa, Rosya zaś ko-
rzysta z bawełny azjatyckiej. Otóż pierwsza jest
ocłona, druga od ceł wolna, i t. d. Stosunek ceł
do interesów Królestwa podnosi na zjeździe w
swym referacie p. Kempner.

Przemysł jest źródłem dochodu państwowe-
go, stąd państwo nie ma powodu odnosić się
względem przemysłu niechętnie, przeciwnie radę
jest mu współdziałać, o ile w grę nie wchodzi
inne interesy narodowej natury politycznej.
Przed 26 laty rzecznik przemysłu okręgu mo-
skiewskiego, Szarapow w memoriałach i bro-
szurach p. t. „Poczemu Łódź i Sosnowice po-
bieżdżają Moskwę i Władimir?”, wywołał zbada-
nie tego zagadnienia przez komisję pod prze-
wodnictwem rosyjskiego ekonomisty, Janżułki,
następnie zgodnie z opinią komisji, uznającej, że
główną dźwignią przemysłu Królestwa jest
udział kapitałów i sił technicznych obcych, wy-
wołane zostały zarządzenia przeciwko cudzo-
ziemcom. Nie przyniosło to szkody przemysłowi
Królestwa, ale czujność rządu stania na gruncie
interesów okręgu moskiewskiego — w razie anta-
gonizmu interesów tego okręgu i Królestwa —
została obudzona i dziś wobec nacjonalistyczne-
go kursu w Rosyi utrwała się i wzmacnia. Kwe-
stya taryf kolejowych w stosunku do interesów
ekonomicznych Królestwa nie była omawiana na
zjeździe, a jest to jedna z bolączek Królestwa.

Piszący te słowa zwrócił uwagę, że Króle-
stwo nie mogło dotychczas należycie wyzyskać
swego rynku, wskutek słabo rozwiniętej sieci
kolejowej, co się uwydatnia przy porównaniu
Królestwa z Galicyą. Królestwo na 1,000 kil.
kw. przestrzeni ma 28,2 kil. kolei, Galicya — 46,4.

W łatwiejszych gałęziach produkcji, nie wy-
magających subtelniejszej pracy, Rosya wskutek
większego poparcia rządu będzie miała stanow-
czą przewagę nad Królestwem. To ostatnie ostać
się może w walce gospodarczej tylko dzięki ja-
kości produktu i jakości materiału ludzkiego w
przemysle. Ale w tym kierunku możemy zdzia-
łać bardzo niewiele. Dwunastomilionowe Króle-
stwo liczy wszystkiego około 500,000 uczących
się, ośmiomilionowa Galicya — 1,032,000. Cen-
tralna Rosya liczy dziś większy odsetek uczą-
cych się, niż Królestwo.

